

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः ॥

उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम्। अप पाप्मानं यजमानस्य हन्तु।
शिवा नः सन्तु प्रदिशश्चतस्रः। शं नो माता पृथिवी तोक्साता।
शं नो देवीरभिष्टये। आपो भवन्तु पीतये। शं योरभि स्रवन्तु नः।
वैश्वानरस्य रूपम्। पृथिव्यां परिस्रसा। स्योनमा विशन्तु नः॥१॥

यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः। सञ्जज्ञाने रोदसी सम्बभूवतुः।
ऊषान्कृष्णमवतु कृष्णमूषाः। इहोभयोर्यज्ञियमागमिष्ठाः। ऊतीः
कुर्वाणो यत्पृथिवीमचरः। गुहाकारमाखुरूपं प्रतीत्य। तत्ते
न्यक्तमिह सम्भरन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जं पृथिव्या
रसमाभरन्तः। शतं जीवेम शरदः पुरूचीः॥२॥

वम्रीभिरनुवित्तं गुहासु। श्रोत्रं त उर्व्यबधिरा भवामः।
प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम्। क्षुधोऽपंहत्यै सुवितं नो अस्तु।
उप प्रभिन्नमिषमूर्जं प्रजाभ्यः। सूदं गृहेभ्यो रसमाभरामि। यस्य
रूपं बिभ्रदिमामविन्दत्। गुहा प्रविष्टाः सरिरस्य मध्ये। तस्येदं
विहतमाभरन्तः। अच्छम्बद्वारमस्यां विधेम॥३॥

यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये। उर्विमपश्यज्जगतः प्रतिष्ठाम्।

तत्पुष्करस्याऽऽयतनाद्धि जातम्। पूर्णं पृथिव्याः प्रथनं हरामि।
याभिरदृहञ्जगतः प्रतिष्ठाम्। उर्वीमिमां विश्वजनस्य भर्त्रीम्। ता
नः शिवाः शर्कराः सन्तु सर्वाः। अग्ने रेतश्चन्द्रं हिरण्यम्। अद्भ्यः
सम्भूतममृतं प्रजासु। तथ्सम्भरन्नुत्तरतो निधाय॥४॥

अतिप्रयच्छं दुरितिं तरेयम्। अश्वो रूपं कृत्वा यदश्वत्थे-
ऽतिष्ठः। संवत्सरं देवेभ्यो निलायं। तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः। शतं
जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जः पृथिव्या अध्युत्थितोऽसि। वनस्पते
शतवल्शो विरोह। त्वया वयमिषमूर्जं मदन्तः। रायस्पोषेण समिषा
मदेम। गायत्रिया ह्रियमाणस्य यत्ते॥५॥

पूर्णमपतत्तृतीयस्यै दिवोऽधि। सोऽयं पूर्णः सोमपर्णाद्धि
जातः। ततो हरामि सोमपीथस्यावरुद्धौ। देवानां ब्रह्मवादं
वदेतां यत्। उपाशृणोः सुश्रवा वै श्रुतोऽसि। ततो मामाविशतु
ब्रह्मवर्चसम्। तथ्सम्भरन्नुस्तदवरुन्धीय साक्षात्। यया ते
सृष्टस्याग्नेः। हेतिमशमयत्प्रजापतिः। तामिमामप्रदाहाय॥६॥

शमीं शान्त्यै हराम्यहम्। यत्ते सृष्टस्य यतः। विकङ्कतं भा
आर्च्छञ्जातवेदः। तया भासा सम्मितः। उरुं नो लोकमनु प्रभाहि।
यत्ते तान्तस्य हृदयमाच्छिन्दञ्जातवेदः। मरुतोऽद्विस्तमयित्वा।
एतत्ते तदशनेः सम्भरामि। सात्मा अग्ने सहृदयो भवेह।
चित्रियादश्वत्थाथ्सम्भृता बृहत्यः॥७॥

शरीरमभि सङ्स्कृताः स्थ। प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मिताः।
 तिस्रस्त्रिवृद्धिर्मिथुनाः प्रजात्यै। अश्वत्थाद्धव्यवाहाद्धि जाताम्।
 अग्नेस्तनूं यज्ञियां सम्भरामि। शान्तयोनिं शमीगर्भम्। अग्नये
 प्रजनयितवै। यो अश्वत्थः शमीगर्भः। आरुरोह त्वे सचा। तं ते
 हरामि ब्रह्मणा॥८॥

यज्ञियैः केतुभिः सह। यं त्वां समभरञ्जातवेदः। यथाशरीरं
 भूतेषु न्यक्तम्। स सम्भृतः सीद शिवः प्रजाभ्यः। उरुं नो
 लोकमनुनेषि विद्वान्। प्रवेधसे कवये मेध्याय। वचो वन्दारुं
 वृषभाय वृष्णे। यतो भयमभयं तन्नो अस्तु। अव देवान् यजे
 हेड्यान्। समिधाऽग्निं दुवस्यत॥९॥

॥ घृत-सूक्तम् ॥

घृतैर्बोधयतातिथिम्। आऽस्मिन् हव्या जुहोतन। उप
 त्वाऽग्ने हविष्मतीः। घृताचीर्यन्तु हर्यता। जुषस्व समिधो मम।
 तं त्वां समिद्धिरङ्गिरः। घृतेन वर्धयामसि। बृहच्छोचा यविष्ठ्य।
 समिध्यमानः प्रथमो नु धर्मः। समक्तुभिरज्यते विश्ववारः॥१०॥

शोचिष्केशो घृतनिर्णिक्पावकः। सुयज्ञो अग्निर्यजथाय देवान्।
 घृतप्रतीको घृतयोनिरग्निः। घृतैः समिद्धो घृतमस्यान्नम्। घृतपुषस्त्वा
 सरितो वहन्ति। घृतं पिबन्त्सुयजा यक्षि देवान्। आयुर्दा अग्ने
 हविषो जुषाणः। घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु

गव्यम्। पि॒तेव॑ पु॒त्रम॒भिर॑क्षतादि॒मम्॥११॥

त्वाम॑ग्रे स॒मिधा॒नं य॑विष्ठ। दे॒वा दू॒तं च॑क्रिरे हव्य॒वाह॑म्।
उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तम्। त्वे॒षं चक्षु॑र्दधिरे चोद॒यन्व॑ति। त्वाम॑ग्रे
प्र॒दिव॒ आहु॑तं घृ॒तेन॑। सु॒म्ना॒यवः॑ सु॒षमि॒धा॒ समी॑धिरे। स वा॑वृ॒धान
ओष॑धीभि॒रुक्षि॑तः। उ॒रु ज्रया॑सि॒ पार्थि॑वा॒ विति॑ष्ठसे। घृ॒तप्र॑तीकं
व ऋ॒तस्य॑ धू॒रुष॑दम्। अ॒ग्निं मि॒त्रं न स॑मिधा॒न ऋ॑ञ्जते॥१२॥

इ॒न्धा॒नो अ॒क्रो वि॒दथे॑षु दी॒द्यत्। शु॒क्रव॑र्णा॒मुदु॑ नो य॑स॒ते
धि॒यम्। प्र॒जा अ॑ग्रे संवा॑सय। आशा॑श्च प॒शुभिः॑ स॒ह। रा॒ष्ट्राण्य॑स्मा
आ॒र्धेहि॑। या॒न्यास॑न्त्सवि॒तुः स॒वे। म॒ही वि॒श्वली॑ स॒दने॑ ऋ॒तस्य॑।
अ॒र्वाची॑ ए॒तं ध॑रुणे रयी॒णाम्। अ॒न्तर्व॑ली॒ जन्य॑ जा॒तवे॑दसम्।
अ॒ध्व॒राणां॑ ज॒नय॑थः पु॒रोगा॑म्॥१३॥

आ॒रो॒हतं॑ द॒शत॑स्र॒ शक्न॑री॒र्मम॑। ऋ॒तेना॑ग्न॒ आयु॑षा॒ वर्च॑सा स॒ह।
ज्यो॒ग्जीव॑न्त॒ उत्त॑रामु॒त्तरा॑स्र॒ समा॑म्। द॒र्श॑म॒हं पूर्ण॑मा॒सं य॒ज्ञं यथा॑
य॒ज्ञै। ऋ॒त्विय॑वती स्थो अ॒ग्निरे॑तसौ। गर्भं॑ दधा॒थां ते वा॑म॒हं द॑दे।
तथ्स॒त्यं यद्वी॑रं बि॒भृथः॑। वी॒रं ज॑नयिष्यथः। ते म॒त्प्रा॒तः प्र॑जनिष्येथे।
ते मा॒ प्रजा॑ते॒ प्रज॑नयिष्यथः॥१४॥

प्र॒जया॑ प॒शुभिर्ब्र॑ह्मवर्च॒सेन॑ सुव॒र्गे लो॒के। अ॒नृता॑त्स॒त्यमु॑पैमि।
मा॒नुषा॑द्वैव्यमु॒पैमि॑। दै॒वी वाच॑ यच्छामि। श॒ल्कैर॒ग्निमि॑न्धा॒नः। उ॒भौ

लो॒कौ स॑नेम॒हम्। उ॒भयो॑र्लो॒कयोर् ऋ॒ध्वा। अति॑ मृ॒त्युं त॑राम्य॒हम्।
जात॑वेदो भुव॑नस्य॒ रेतः॑। इ॒ह सि॑ञ्च तप॑सो॒ यज्जनि॑ष्यते॥१५॥

अ॒ग्निम॑श्च॒त्थादधि॑ ह॒व्यवा॑हम्। श॒मीग॒र्भाज्जन॑यन्॒ यो म॑यो॒भूः।
अ॒यं ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्वियः॑। यतो॑ जा॒तो अ॒रोच॑थाः। तं जा॒नन्न॑ग्न॒
आ॒रोह॑। अथा॑ नो॒ वर्ध॑या र॒यिम्। अपे॑त॒ वीत॒ वि च॑ सर्प॑तातः।
येऽत्र॒ स्थ पु॑रा॒णा ये च॒ नूत॑नाः। अदा॑दिदं॒ यमो॑ऽव॒सानं॑ पृथि॒व्याः।
अ॒क्रन्नि॑मं पि॒तरो॑ लो॒कम॑स्मै॥१६॥

अ॒ग्नेर्भ॑स्मा॑स्य॒ग्नेः पु॑री॒षम॑सि। सं॒ज्ञान॑म॒सि का॑म॒धरण॑म्। मयि॑
ते का॑म॒धरणं॑ भू॒यात्। सं॒वः सृ॑जामि॒ हृद॑यानि। स॒सृष्टं॑ म॒नो
अ॒स्तु वः॑। स॒सृष्टः प्रा॒णो अ॑स्तु॒ वः। सं या वः॑ प्रि॒यास्त॑नुवः। सं
प्रि॒या हृद॑यानि॒ वः। आ॒त्मा वो॑ अ॒स्तु स॑म्प्रि॒यः। स॑म्प्रि॒यास्त॑नुवो॒
मम॑॥१७॥

कल्पे॑तां द्यावा॑पृथि॒वी। कल्प॑न्ता॒माप॒ ओष॑धीः। कल्प॑न्ताम॒ग्नयः॑
पृथ॑क्। मम॒ ज्यैष्ठ्या॑य॒ सव्र॑ताः। येऽग्न॑यः॒ सम॑नसः। अ॒न्तरा॑
द्यावा॑पृथि॒वी। वास॑न्तिकावृ॒तू अ॒भि कल्प॑मानाः। इन्द्र॑मिव॒ देवा॑
अ॒भि सं वि॑शन्तु। दि॒वस्त्वा॑ वी॒र्ये॑ण। पृथि॒व्यै म॑हि॒म्ना॥१८॥

अ॒न्तरि॑क्षस्य॒ पोषे॑ण। स॒र्वप॑शुमाद॒धे। अ॒जी॑जनन्न॒मृतं॑
मर्त्या॑सः। अ॒स्त्रेमा॑णं॒ तर॑णि॒ वी॒डुज॑म्भम्। दश॒ स्वसा॑रो अ॒ग्नवः॑
समी॑चीः। पुमा॑सं जा॒तम॒भि स॑र॒भन्ता॑म्। प्र॒जाप॑तेस्त्वा

प्राणेनाभि प्राणिमि। पूष्णः पोषेण मह्यम्। दीर्घायुत्वाय
शतशारदाय। शतं शरच्च आयुषे वर्चसे॥१९॥

जीवात्वै पुण्याय। अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत्। ममासि
योनिस्तव योनिरस्मि। ममैव सन्वहं हव्यान्यग्रे। पुत्रः पित्रे
लोककृज्जातवेदः। प्राणे त्वाऽमृतमादधामि। अन्नादमन्नाद्याय।
गोप्तारं गुप्त्यै। सुगारुहपत्यो विदहन्नरांतीः। उषसः श्रेयसीः
श्रेयसीर्दधत्॥२०॥

अग्रे सपत्न्याः अप बाधमानः। रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासु
धेहि। इमा उ मामुपतिष्ठन्तु रायः। अभिः प्रजाभिर्हि संवसेय।
इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी। मध्ये वसोर्दीदिहि जातवेदः। ओजसे
बलाय त्वोद्यच्छे। वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे। सपत्नतूरसि वृत्रतूः।
यस्ते देवेषु महिमा सुवर्गः॥२१॥

यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथे। तया
नो अग्रे जुषमाण एहि। दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। वातात्पशुभ्यो
अध्योषधीभ्यः। यत्र यत्र जातवेदः सम्बभूथ। ततो नो अग्रे जुषमाण
एहि। प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वान्। अग्रेरग्रे पुरो अग्निर्भवेह। विश्वा
आशा दीद्यानो वि भाहि॥२२॥

ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। अन्वग्निरुषसामग्रमख्यत्।
अन्वहानि प्रथमो जातवेदाः। अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीन्। अनु

द्यावापृथिवी आततान। विक्रमस्व महा२ असि। वेदिषन्मानुषेभ्यः।
त्रिषु लोकेषु जागृहि। यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः। संविदाने
रोदसी सं बभूवतुः॥२३॥

तयोः पृष्ठे सीदतु जातवेदाः। शम्भूः प्रजाभ्यस्तनुवे॑ स्योनः।
प्राणं त्वाऽमृतं आ दधामि। अन्नादमन्नाद्याय। गोप्तरं गुप्त्यै।
यत्ते शुक्रं शुक्रं वर्चः शुक्रा तनूः। शुक्रं ज्योतिरजस्रम्। तेन मे
दीदिहि तेन त्वाऽऽदधे। अग्निनाऽग्ने ब्रह्मणा। आनशे व्यानशे
सर्वमायुर्व्यानशे॥२४॥

नर्यं प्रजां मे गोपाय। अमृतत्वाय जीवसे। जातां
जनिष्यमाणां च। अमृते सत्ये प्रतिष्ठिताम्। अथर्व पितुं मे
गोपाय। रसमन्नमिहायुषे। अदब्धायोऽशीततनो। अविषन्नः पितुं
कृणु। शःस्यं पशून्मे गोपाय। द्विपादो ये चतुष्पदः॥२५॥

अष्टाशफाश्च य इहाग्ने। ये चैकशफा आशुगाः। सप्रथ
सभां मे गोपाय। ये च सभ्याः सभासदः। तानिन्द्रियावतः कुरु।
सर्वमायुरुपासताम्। अहे बुध्निय मन्त्रं मे गोपाय। यमृषयस्त्रैविदा
विदुः। ऋचः सामानि यजूंषि। सा हि श्रीरमृता सताम्॥२६॥

चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये।
मर्मृज्यमाना महते सौभगाय। मह्यं धुक्व यजमानाय कामान्।
इहैव सन्तत्र सतो वो अग्रयः। प्राणेन वाचा मनसा बिभर्मि। तिरो

मा सन्तमायुर्मा प्रहांसीत्। ज्योतिषा वो वैश्वानुरेणोपतिष्ठे। पञ्चधा-
ऽग्नीन्व्यक्रामत्। विराट्थ्सृष्टा प्रजापतेः। ऊर्ध्वाऽऽरोहद्रोहिणी।
योनिर्ग्रेः प्रतिष्ठितिः॥२७॥

विशन्तु नः पुरूचीर्विधेम निधाय यत्तेऽप्रदाहाय बृहत्यो ब्रह्मणा दुवस्यत
विश्ववार इममृञ्जते पुरोगां प्रजनयिष्यथो जनिष्यतेऽस्मै मम महिम्ना वर्चसे
दधत्सुवर्गो भाहि सम्बभूवतुरायुर्व्यानशे चतुष्पदः सतां प्रजापतेर्द्वे च॥—[१]

नवैतान्यहानि भवन्ति। नव वै सुवर्गा लोकाः।
यदेतान्यहान्युपयन्ति। नवस्वेव तत्सुवर्गेषु लोकेषु सत्रिणः
प्रतिष्ठन्तो यन्ति। अग्निष्टोमाः परः सामानः कार्या इत्याहुः।
अग्निष्टोमसंमितः सुवर्गो लोक इति। द्वादशाग्निष्टोमस्य स्तोत्राणि।
द्वादश मासाः संवत्सरः। तत्तत्र सूक्ष्मम्। उक्थ्या एव सप्तदशाः
परः सामानः कार्याः॥२८॥

पशवो वा उक्थानि। पशूनामवरुद्धौ। विश्वजिदभिजिता-
वग्निष्टोमौ। उक्थ्याः सप्तदशाः परः सामानः। ते सऽस्तुता
विराजमभि सम्पद्यन्ते। द्वे चर्चावतिरिच्येते। एकया गौरतिरिक्तः।
एकयाऽऽयुरूनः। सुवर्गो वै लोको ज्योतिः। ऊर्ग्विराट्॥२९॥

सुवर्गमेव तेन लोकमभि जयन्ति। यत्परं राथन्तरम्।
तत्प्रथमेऽहन्कार्यम्। बृहद्वितीयै। वैरूपं तृतीयै। वैराजं चतुर्थै।
शाक्करं पञ्चमे। रैवतं षष्ठे। तदु पृष्ठेभ्यो नयन्ति। सन्तनय एते
ग्रहा गृह्यन्ते॥३०॥

अ॒ति॒ग्रा॒ह्याः परः साम॑सु। इ॒माने॑वैतैर्लो॒कान्ध॑सन्त॑न्वन्ति।
मि॒थुना ए॒ते ग्रहा॑ गृह्यन्ते। अ॒ति॒ग्रा॒ह्याः परः साम॑सु। मि॒थुनमे॒व
तैर्य॑ज॒माना अव॑रुन्धते। बृ॒हत्पृ॑ष्ठं भ॑वति। बृ॒हद्वै सु॑व॒र्गो लो॒कः।
बृ॒हतै॒व सु॑व॒र्गं लो॒कं य॑न्ति। त्रय॑स्त्रि॒ंशि ना॒म॒ साम॑। मा॒ध्यं दि॒ने
प॒व॒माने भ॑वति॥ ३१॥

त्रय॑स्त्रि॒ंशद्वै दे॒वताः॑। दे॒वता॑ ए॒वाव॑रुन्धते। ये वा इ॒तः परा॑श्च॒
संव॑त्सरमु॒पय॑न्ति। न है॒नं ते स्व॑स्ति॒ सम॑श्नुवते। अथ॒ येऽमु॒तो-
र्वाश्च॑मु॒पय॑न्ति। ते है॒नं स्व॑स्ति॒ सम॑श्नुवते। ए॒तद्वा अ॒मुतो-
र्वाश्च॑मु॒पय॑न्ति। यदे॒वम्। यो ह॒ खलु॑ वा॒व प्र॒जाप॑तिः। स उ॒वेवे॑न्द्रः।
तदु॑ दे॒वेभ्यो॑ न॒य॑न्ति॥ ३२॥

का॒र्या वि॒राङ्मृ॑ह्यन्ते प॒व॒माने भ॑व॒तीन्द्र॒ एकं॑ च॥ [२]

सन्त॑ति॒र्वा ए॒ते ग्रहाः॑। यत्परः सामा॑नः। वि॒षूवा॑न्दि॒वा-
की॒र्त्यम्। यथा॒ शाला॑यै॒ पक्ष॑सी। ए॒व सं॑व॒त्सर॑स्य॒ पक्ष॑सी।
यदे॒तेन॑ गृ॒ह्ये॒रन्। वि॒षूची॑ सं॒वत्सर॑स्य॒ पक्ष॑सी॒ व्य॒वस्र॑से॒याता॑म्।
आ॒र्ति॒मा॒र्च्छे॒युः। यदे॒ते गृ॒ह्यन्ते॑। यथा॒ शाला॑यै॒ पक्ष॑सी॒ मध्य॑मं
व॒श॒म॒भि॒ सं॒मा॒यच्छ॑ति॥ ३३॥

ए॒व सं॑व॒त्सर॑स्य॒ पक्ष॑सी॒ दि॒वाकी॑र्त्य॒म॒भि॒ सं त॑न्वन्ति।
ना॒र्ति॒मा॒र्च्छ॑न्ति। ए॒क॒वि॒ंश॒मह॑र्भवति। शु॒क्रा॒ग्रा ग्रहा॑ गृह्यन्ते।
प्र॒त्युत्त॑ब्धै॒ स॒य॒त्वाय॑। सौ॒र्य ए॒तद॑हः प॒शुरा॑ल॒भ्यते॑। सौ॒र्योऽति॑ग्रा॒ह्यो

गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अहं एवैष बलिर्हियते।
सप्तैतदहरतिग्राह्या गृह्यन्ते॥३४॥

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः। असावादित्यः शिरः प्रजानाम्।
शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान्दधाति। तस्मात्सप्त शीर्षन्प्राणाः।
इन्द्रो वृत्रं हत्वा। असुरान्पराभाव्य। स इमाँल्लोकानभ्यजयत्।
तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत्। तं विश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत्।
यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते॥३५॥

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै। प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्च्यवन्ते।
ये वैश्वकर्मणं गृह्णते। आदित्यः श्वो गृह्यते। इयं वा
अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति। अन्योन्यो गृह्येते।
विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति। अस्यामन्येन प्रति
तिष्ठन्ति। तावाऽपरार्धात्संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्येते। तावुभौ सह
महाव्रते गृह्येते। यज्ञस्यैवान्तं गत्वा। उभयोर्लोकयोः प्रति तिष्ठन्ति।
अर्कमुक्थं भवति। अन्नाद्यस्यावरुद्धौ॥३६॥

समायच्छत्यतिग्राह्या गृह्यन्ते गृह्यते संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्येते पञ्च च॥[३]

एकविंश एष भवति। एतेन वै देवा एकविंशेन।
आदित्यमित उत्तमं सुवर्गं लोकमारोहयन्। स वा एष
इत एकविंशः। तस्य दशावस्तादहानि। दश परस्तात्।
स वा एष विराज्युभयतः प्रतिष्ठितः। विराजि हि वा एष

उभयतः प्रतिष्ठितः। तस्मादन्तरेमौ लोकौ यन्। सर्वेषु सुवर्गेषु
लोकेष्वभितपन्नेति॥३७॥

देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य। पराचोऽतिपादा-
दबिभयुः। तं छन्दोभिरदृहं धृत्यै। देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य
लोकस्य। अवाचोऽवपादादबिभयुः। तं पञ्चभीं रश्मिभिरुदवयन्।
तस्मादेकविंशेऽहन्यश्च दिवाकीर्त्यानि क्रियन्ते। रश्मयो वै
दिवाकीर्त्यानि। ये गायत्रे। ते गायत्रीषूत्तरयोः पवमानयोः॥३८॥

महादिवाकीर्त्यं होतुः पृष्ठम्। विकर्णं ब्रह्मसामम्। भासो-
ऽग्निष्टोमः। अथैतानि पराणि। परैर्वै देवा आदित्यं सुवर्गं
लोकमपारयन्। यदपारयन्। तत्पराणां परत्वम्। पारयन्त्येनं
पराणि। य एवं वेद। अथैतानि स्पराणि। स्परैर्वै देवा आदित्यं
सुवर्गं लोकमस्पारयन्। यदस्पारयन्। तत्स्पराणां स्परत्वम्।
स्पारयन्त्येनं स्पराणि। य एवं वेद॥३९॥

एति पवमानयोः स्पराणि पञ्च च॥—————[४]

अप्रतिष्ठां वा एते गच्छन्ति। येषां संवत्सरेऽनाप्तेऽथ।
एकादशिन्याप्यते। वैष्णवं वामनमालभन्ते। यज्ञो वै विष्णुः।
यज्ञमेवालभन्ते प्रतिष्ठित्यै। ऐन्द्राग्रमालभन्ते। इन्द्राग्नी वै
देवानामयातयामानौ। ये एव देवते अयातयाम्नी। ते
एवाऽऽलभन्ते॥४०॥

वैश्वदेवमालभन्ते। देवता एवावरुन्धते। द्यावापृथिव्यां

धेनुमालभन्ते। द्यावापृथिव्योरेव प्रति तिष्ठन्ति। वायव्यं
वत्समालभन्ते। वायुरेवैभ्यो यथाऽऽयतनाद्देवता अव रुन्धे।
आदित्यामविं वशामालभन्ते। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रति
तिष्ठन्ति। मैत्रावरुणीमालभन्ते॥४१॥

मित्रेणैव यज्ञस्य स्विष्टं शमयन्ति। वरुणेन दुरिष्टम्।
प्राजापत्यं तूपरं महाव्रत आलभन्ते। प्राजापत्योऽतिग्राह्यो
गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अहं एवैष
बलिर्हियते। आग्नेयमा लभन्ते प्रति प्रज्ञात्यै। अजपेत्वान्
वा एते पूर्वैर्मासैरव रुन्धते। यदेते गुव्याः पशवं आलभ्यन्ते।
उभयेषां पशूनामवरुद्धौ॥४२॥

यदतिरिक्तामेकादशिनीमालभेरन्। अप्रियं भ्रातृव्यमभ्यति-
रिच्येत। यद्वौ द्वौ पशू समस्येयुः। कनीय आयुः कुर्वीरन्। यदेते
ब्राह्मणवन्तः पशवं आलभ्यन्ते। नाप्रियं भ्रातृव्यमभ्यतिरिच्यते। न
कनीय आयुः कुर्वते॥४३॥

ते एवालभन्ते मैत्रावरुणीमालभन्तेऽवरुद्धौ सप्त च॥—————[५]

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा वृत्तोऽशयत्। तं देवा भूतानां रसं
तेजः सम्भृत्य। तेनैवमभिषज्यन्। महानववर्तीति। तन्महाव्रतस्य
महाव्रतत्वम्। महद्व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। महतो
व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। पञ्चविंशः स्तोमौ
भवति॥४४॥

चतुर्विंशत्यर्धमासः संवत्सरः। यद्वा एतस्मिन्संवत्सरेऽधि-
प्राजायत। तदन्नं पञ्चविंशमभवत्। मध्यतः क्रियते। मध्यतो
ह्यन्नमशितं धिनोति। अथो मध्यत एव प्रजानामूर्ध्नीयते। अथ
यद्वा इदमन्ततः क्रियते। तस्मादुदन्ते प्रजाः समेधन्ते। अन्ततः
क्रियते प्रजननायैव। त्रिवृच्छिरो भवति॥४५॥

त्रेधाविहितः हि शिरः। लोमं छवीरस्थिं। परांचा
स्तुवन्ति। तस्मात्तत्सदृगेव। न मेद्यतोऽनु मेद्यति। न
कृश्यतोऽनु कृश्यति। पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भवति। सप्तदशोऽन्यः।
तस्माद्वयाऽस्यन्यतरमर्धमभि पर्यावर्तन्ते। अन्यतरतो हि तद्गरीयः
क्रियते॥४६॥

पञ्चविंश आत्मा भवति। तस्मान्मध्यतः पशवो वरिष्ठाः।
एकविंशं पुच्छम्। द्विपदासु स्तुवन्ति प्रतिष्ठित्यै। सर्वेण
सह स्तुवन्ति। सर्वेण ह्यात्मनाऽऽत्मन्वी। सहोत्पतन्ति।
एकैकामुच्छिषन्ति। आत्मन् ह्यङ्गानि बद्धानि। न वा एतेन सर्वः
पुरुषः॥४७॥

यदित इतो लोमानि दतो नखान्। परिमादः क्रियन्ते। तान्येव
तेन प्रत्युप्यन्ते। औदुम्बरस्तल्पो भवति। ऊर्ग्वा अन्नमुदुम्बरः।
ऊर्ज एवान्नाद्यस्यावरुद्धौ। यस्य तल्पसद्यमनभिजितः स्यात्।
स देवानां साम्यक्षे। तल्पसद्यमभिजयानीति तल्पमारुह्योद्गायेत्।
तल्पसद्यमेवाभि जयति॥४८॥

यस्य॑ तल्प॒सद्य॑म॒भिजि॑तुः॒ स्यात्। स दे॒वाना॑ꣳ सा॒म्यक्षे॑।
 तल्प॒सद्य॑ मा॒ परा॑जे॒षीति॑ तल्प॑मा॒रुह्यो॑द्गा॒येत्। न तल्प॒सद्य॑
 परा॑जयते। प्ले॒ङ्गे शꣳस॑ति। महो॑ वै प्ले॒ङ्गः। मह॑स ए॒वान्नाद्य॑स्याव॑रु॒द्धौ।
 दे॒वा॒सुराः॑ संय॑त्ता आसन्। त आ॑दि॒त्ये व्याय॑च्छन्त। तं दे॒वाः
 सम॑जयन्॥४९॥

ब्रा॒ह्मण॑श्च॒ शूद्र॑श्च॒ चर्म॑कर्ते॒ व्याय॑च्छेते। दै॒व्यो वै वर्णो॑ ब्रा॒ह्मणः॑।
 अ॒सुर्यः॑ शू॒द्रः। इ॒मेऽरा॑त्सुरि॒मे सु॑भू॒तम॑क्र॒न्नित्य॑न्यत॒रो ब्रू॑यात्। इ॒म
 उ॒द्वासी॑का॒रिण॑ इ॒मे दु॑र्भू॒तम॑क्र॒न्नित्य॑न्यत॒रः। यदे॒वैषाꣳ सु॑कृतं या
 रा॒द्धिः। तद॑न्यत॒रोऽभि॑ श्री॒णाति॑। यदे॒वैषाꣳ दु॑ष्कृतं याऽरा॑द्धिः।
 तद॑न्यत॒रोऽप॑ हन्ति। ब्रा॒ह्मणः॑ सं ज॑यति। अ॒मुमे॒वाऽऽदि॑त्यं
 भ्रातृ॑व्यस्य॒ संवि॑न्दन्ते॥५०॥

भव॑ति भ॒वति॑ क्रि॒यते॑ पुरु॑षो जयत्यजयञ्जत्येकं च॥ [६]

उद्धन्यमानं नवैतानि सन्ततिरेकविंश एषोऽप्रतिष्ठां प्रजापतिवृत्तः षट्॥६॥

उद्धन्यमानं शोचिष्केशोऽग्नें सपत्नानतिग्राह्यां वैश्वदेवमालभन्ते पञ्चाशत्॥५०॥

उद्धन्यमानं संविन्दन्ते॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः

प्रपाठकः समाप्तः॥

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>